

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) - שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

54

שיחה ממרן הגאון רבי גרשון אדלשטיין שליט"א • פרשת במדבר - חג השבועות תשע"ב

שבת, כי הם זוכרים את קדושת השבת, וגם מכוונים בתפילתם כראוי. אך עדיין יש להבין מדוע הסתפקו רק בבני בי רב, ולא בכל אדם מהשוק.

ופירש במעדני יום טוב על הרא"ש שם (אות י') כי אצל בני בי רב מצוי שיטעו, מפני שהם טרודים בגרסתם ושקועים בלימוד, וכל הזמן חוזרים על מה שהם לומדים, והראש שלהם תפוס ומונח בתורה, לכן זה מצוי שישכחו תפילת שבת ויתפללו כפי ההרגל, אבל בעלי בתים ואנשים פשוטים אין סיבה שישכחו [רק מי שמתפלל ואינו חושב כלל על מה שהוא מוציא מפיו, אבל בזה לא מדברים].

ומבואר כי אפילו 'בני בי רב', שהם בדרגה הפחותה יותר, גם הם היו שקועים בתורה כל כך, עד שקשה להפסיק לחשוב בדברי תורה, ולכן מצוי שיהיו נמשכים לזה בלא כוונה גם בשעת התפילה, ומרוב שקיעותם בתורה שוכחים שהיום שבת ומתחילים תפילה של חול. זה נקרא 'שתרגילנו בתורתך' - שההרגל נעשה טבע וקשה להפסיק מלחשוב בדברי תורה.

וכמו כן יש לפרש מה שמצינו בגמרא (תענית כ, ב) ששאלו את רב אדא בר אהבה במה הארכת ימים, והשיב ואמר כי מעולם לא הרהר בדברי תורה במבואות המטונפות, שאסור לחשוב שם בדברי תורה. וצריך ביאור מה הזכות הגדולה בזה, ומדוע זכה לשכר מיוחד כל כך, וכי מגיע שכר עבור מה שלא עבר באיסור, וגם מהו המאמץ שלא לחשוב בדברי תורה?

והביאור בזה כי לרב אדא בר אהבה זה היה מאמץ גדול מאד שלא לחשוב בדברי תורה, ואם 'בני בי רב' שוכחים שהיום שבת בגלל שהראש שקוע בתורה, רב אדא בר אהבה שהיה אמורא בוודאי היה שקוע כל הזמן בתורה, והיה קשה לו מאד להפסיק לחשוב בזה, והרי מבואר בגמרא (זבחים קב, ב) שאם הרהר בדברי תורה לאונסו אינו עובר באיסור, ורב אדא בר אהבה נהג מידת חסידות, והשתדל בכל כוחו שלא להרהר בדברי תורה במבואות המטונפות אפילו באונס, לכן קיבל שכר מיוחד של אריכות ימים.

והגר"ח מוואלוז'ין (בהקדמה לביאור הגר"א על ספרא דצניעותא) סיפר על רבו הגר"א מוילנא, כי פעם אחת באמצע שמונה עשרה התחיל לחשוב בדברי תורה, ועלו בראשו דברי קבלה וסתרי תורה עמוקים מאד, ואמר לו הגר"ח כי היה יכול להפסיק כמה רגעים עד שיסדרם במחשבתו, והשיבו הגר"א כי אכן שהה מעט ומיד חזר לגמור תפילתו, אך כשסיים תפילתו נשכחו ממנו כל החידושים שעלו במחשבתו, והסיק מכך שהענישוהו מן השמים על שהפסיק את תפילתו להרהר בדברי תורה.

ולמדים אנו עד כמה הכוח של מתיקות התורה, שיש בזה ערבות ומתיקות וקשה להפסיק מלחשוב בזה, וכמו להבדיל אם יש לאדם איזה תכנית או שצריך להיזכר בדבר מה, דבר שמתחשק לו מאד, ומושך ומעניין אותו, קשה לו להסיח דעת מזה, וידוע כי מי שקורא סיפור מעניין, זה מרתק אותו, ואינו שומע מה שמדברים אליו, ככה דברי תורה מעניינים ומושכים את הלב, וקשה להפסיק לחשוב בהם.

וצריכים לדעת כי הדבקות בתורה שייכת לכל אחד ואחד לפי מה שהוא, וגם מי שאינו גאון ואינו בעל רמה גבוהה בחבנה, יכול להיות דבוק בתורה, אם הוא לומד לפי כוחו ולפי הבנתו, ויש גם אנשים פשוטים שאינם בעלי דרגה בתורה, אבל הם לומדים לפי כוחם, והם

אנו עומדים לפני חג השבועות. בדרך כלל יש כאלה שלומדים ומתאמצים הרבה לפני שבועות, ולאחר שבועות כבר מתעייפים ואין להם כוח ללמוד. והסיבה לזה מפני שלא למדו מתוך אהבת התורה והרגשת נעימות ומתיקות התורה, רק מפני שהרגישו כי בימים אלו חייבים ללמוד יותר מן הרגיל והתאמצו יותר מכוחותיהם, ולמדו מתוך כפייה עצמית ולא מפני שהלימוד מעניין ומושך, ומחמת זה לאחר שבועות מתעייפים ויש רפיון מתורה. והעצה היא ללמוד מתוך אהבת התורה ולא רק מיראה, שעל ידי זה יהיו שקועים בתורה גם אחרי שבועות, ולא יסיחו דעת מהתורה.

ונביא בס"ד מכמה מקומות בדברי חז"ל שרואים עד כמה שהיו שקועים בתורה ולא הסיחו דעת מזה.

יש גמרא בברכות (כא, א) 'הני בני בי רב דטעו ומדכרי דחול בשבת מהו שיגמרו'. בני בי רב הם בני הישיבה, והסתפקו בגמרא מה דינם אם שכחו תפילת שבת והתחילו אתה חונן, אם צריכים לחזור או שאינם צריכים לחזור. ונפסק להלכה (או"ח רסח, ב) שצריכים לגמור את הברכה, כי מעיקר הדין היו צריכים להתפלל גם בשבת שמונה עשרה ברכות, ורק משום כבוד שבת לא הטריחו חכמים ותיקנו ברכה אחת אמצעית לשבת, אבל בדיעבד אם התחיל את הברכה גומרה.

והנה ספק הגמרא הוא לגבי בני בי רב. ובאמת מצינו בש"ס שלושה דרגות: 'רבנן', 'צורבא מרבנן', 'בר בי רב'. האמוראים נקראים רבנן, וצורבא מרבנן הוא תלמיד צעיר שאינו אמורא, ובר בי רב הוא פחות מזה - שרק עכשיו התחיל ללמוד, וכפי שמובא בגמרא (ב"מ כד, א) על בר בי רב שגנב כוס של כסף, מפני שאינו בן תורה ממש, ועדיין לא השפיעה עליו התורה שלא לגנוב.

והגמרא הסתפקה רק לגבי בני בי רב, ולא על רבנן או צורבא מרבנן, מפני שרבנן וצורבא מרבנן הם בדרגה גבוהה יותר ומכוונים בתפילתם, ולא שייך שיהיה להם טעות וישכחו שהיום שבת, וכפי שראיתי פעם בספר 'ברית עולם' שהביא כי בשבת צריכים לזכור את קדושת השבת, ולא להסיח דעת מקדושת השבת כל היום, ויש גם נשמה יתירה בשבת, ומו"ר הגה"צ רא"א דסלר זצ"ל במכתב מאלהו (ח"א עמ' 72) הביא בשם רבו שאפשר להרגיש את הנשמה יתירה בשבת.

וידוע כי ישנם אנשים שבשבת פניהם משתנות, ובילדותי הראה לי אאמו"ר זצ"ל על אנשים בבית הכנסת ברמת השרון, שיש כאלה שבשבת פניהם משתנות ופנים חדשות באו לכאן, ויש כאלה שהם בדרגה פחותה יותר, ומראה פניהם בשבת הוא כמו בימות החול. ושמעתי מאדם אחד שפעם התרגו וכעס, ואמרה לו בתו הקטנה: 'אבא, אני רוצה שיהיו לך פנים של שבת' - אפילו ילדה קטנה הרגישה על האבא שבשבת יש לו פנים אחרות.

והיינו מפני שבשבת יש נשמה יתירה, והנשמה היתירה היא קדושה, ומקדשת את האדם, ועל ידי זה הפנימיות משתנה, וכידוע שמראה הפנים הוא לפי הפנימיות (פנים מלשון פנים), ויש 'חכמת הפרצוף' שיכולים להכיר על הפנים את אופיו של האדם, אם הוא אדם עדין או להיפך, כי מראה הפנים מורה על הפנימיות, ובשבת שיש נשמה יתירה שמוסיפה קדושה, הפנימיות משתנה ומקבלים פנים חדשות.

והסתפקו בגמרא מה הדין בבני בי רב ששכחו שהיום שבת והתחילו 'אתה חונן' במקום תפילת שבת, ודווקא בבני בי רב מצוי דבר כזה, שהם בדרגה הנמוכה יותר, אבל צורבא מרבנן ורבנן לא ישכחו שהיום

דבוקים בתורה לפי דרגתם, מפני שהלימוד מעניין אותם, ולומדים מתוך הרגשת מתיקות התורה.

כל אחד צריך ללמוד לפי טבעו וכפי משיכת לבו. יש כאלה שנהנים ללמוד כל היום בעיון, ויכולים ללמוד כל הסדרים בעיון גדול, ומחשבים כל דבר, וכותבים מה שנתברר, ולומדים בשמחה רבה ובלי היסח הדעת, מפני שאינם עושים זאת מתוך מתח אלא ביישוב הדעת, וכיון שהם רגועים ואינם מתאמצים יותר מדי, יכולים להמשיך הרבה זמן מבלי להתעייף, כי זה מושך ומעניין ונהנים מזה.

אבל יש כאלה שמתאמצים יותר מכוחותיהם. וכפי שהגיע לידי מעשה בבחור אחד, שבסדר שני וסדר שלישי הוא לומד טוב מאד, אבל בסדר א' אינו יכול ללמוד, והוא מתחיל קצת ומפסיק ללמוד. והסיבה לזה מפני שבסדר שני ושלישי הוא לומד בצורה פשוטה לפי כוחו ולפי טבעו, והלימוד בצורה כזו מושך ומעניין אותו, שהוא מבין ברור את מה שהוא לומד, אבל בסדר א' הוא מתאמץ יותר מכוחותיו, ומתעמק הרבה בסברות שלא לפי טבעו, וכעבור זמן קצר המוח מתעייף, ואין לו כוח להמשיך ללמוד.

הדבקות בתורה היא לכל אחד לפי מה שהוא, ושמעתי על אחד שנהנה ללמוד בספרי ה"בן איש חי", מפני שהדברים שם כתובים בשפה השווה לכל נפש, וידוע כי הבן איש חי היה גאון גדול, אבל כתב את דבריו בצורה שכולם יכולים להבין.

[ובאמת לימוד ההלכה משפיע על האדם, וסיפר לי אחד שהיה מגיע לכולל של אברכים שאינם מתמידים כל כך, ולמד איתם הלכות הנוגעות למעשה דבר יום ביומו, ומאז שהתחיל ללמוד איתם הלכות, נעשו מתמידים, וקיבלו דבקות בתורה.

והיה לומד הלכות גם עם ילדים, וקיבלו ידיעות בהלכות שבת, ברכות, תפילה, ובאו הביתה ושינו את הבית, מפני שבבית לא ידעו מזה, אפילו אברכים, לא היו בקיאים בכל ההלכות, ובפרט הלכות שבת שיש בהם הרבה הלכות לא פשוטות, מוקצה, בורר, דברים שחשוב מאד לדעת אותם, וידוע מה שכתב ביערות דבש שבלי ללמוד הלכות שבת לא שייך שלא להיכשל].

אם רוצים להמשיך את החיזוק של שבועות, שלא יהיה רפיון מתורה אחרי שבועות, העצה היא ללמוד לפי כוחו, בצורת לימוד שמושכת ומעניינת, מתוך אהבת ומתיקות התורה, ועל ידי זה יהיה דבקות בתורה והתמדה יותר גדולה, ולא יסיח דעת מהתורה, אבל אם מתאמצים יותר מהכוחות, מתעייפים בזמן קצר ויש רפיון מתורה.

וקיבלתי מכתב מאברך אחד שבו הוא כותב, כי היו כמה אברכים שהתחילו ללמוד ככה, והם נהנים ומרוצים מאד. וכן ידוע לי על אברכים שהיו לומדים ומתאמצים יותר מכוחותיהם, ומאז שהתחילו ללמוד לפי כוחותיהם, הלימוד מושך ומעניין אותם, והם לומדים יותר בהתמדה, וגם בבית יש אוירה שמחה ורגועה יותר.

יהי רצון שנזכה לסייעתא דשמיא לקבלת התורה!

קבלת התורה

נערך מתוך שיחות מו"ר שליט"א

כתוב בילקוט (במדבר תרפ"ד) כי "בשעה שקיבלו ישראל את התורה נתקנאו אומות העולם בהן מה ראו להתקרב יותר מן האומות" – אפילו אומות העולם הבינו שקבלת התורה יש בה קרבת אלוקים, ונתקנאו בישראל שזכו להתקרב על ידי קבלת התורה, ומדוע לא זכו גם הם לזה.

וצריך להבין מדוע הייתה קנאתם של האומות, הרי לפני שנתן הקב"ה את התורה לישראל, חזר תחילה על כל האומות והציע להם לקבל את התורה, והם שאלו מה כתוב בה, וכששמעו כי מוזהרים בה על לא תרצח, לא תגנוב ולא תנאף, אמרו שאינם רוצים לקבלה, ומה

היא הטענה שלא זכו להתקרב כמו ישראל, הרי זו היא אשמתם שסירבו לקבל את התורה.

ועיקר הדבר צריך ביאור ממה חששו האומות כשסירבו לקבל את התורה, הלא בכל אותם המצוות של לא תרצח, לא תגנוב ולא תנאף, כבר היו מוזהרים בהן משבע מצוות בני נח.

והנראה בזה, כי מה שלא רצו האומות לקבל את התורה היה מפני שלא היו יכולים לקבלה, ולא הייתה להם אפשרות בחירה בזה, כי קבלת התורה מחייבת לא רק למנוע פעולות ומעשים של רציחה, אלא שיהיה שינוי הטבע שלא יהיו מסוגלים לרצוח.

ואומות העולם אינם יכולים לקיים זאת מפני שיש בטבעם תאוה של רציחה, והם אוהבים מאד את הרציחה, וכמו שנאמר לעשיו "על חרבך תחיה" – שהרציחה היא חיותו, ואם לא ירצח למה לו חיים, וכמו שכתב האור החיים (דברים יג, יח) "שסיפרו לנו הישמעאלים כת הרוצחים במאמר המלך כי יש להם חשק גדול בשעה שהורגים אדם ונכרתה מהם שורש הרחמים והיו לאכזר".

ומעשה שהיה ברוסיה עם עגלון גוי שהסיע מפעם לפעם את שכנו היהודי, והיו בחוץ לארץ עגלות ארוכות שהיה בהם מקום לישון, ופעם אחת נרדם היהודי בשעת הנסיעה, ופתאום התעורר וראה את שכנו הגוי עומד על גביו ומנשק אותו, וכשתמה לפשר הדבר הסביר הגוי כי אירע לו עכשיו נס גדול, שבשעה שנרדם קיבל תאוה חזקה של רציחה וכמעט שהרגו, ורק בזכות שהתעורר חזרה האהבה אליו ונמנע מלהרגו. זוהי תאוות הרציחה של גויים.

וכך גם מצוי שיש אצל בני אדם תאוה להלבין פנים, ואדם שכועס על חברו יש לו הנאה מהלבנת פניו, אבל אצל יהודים תאוה זו אינה קיימת בטבע כי אם מחמת איזה סיבה. וסיפר לי יהודי שהיה בחזית במלחמת 'ששת הימים', ונתקל בשעת המלחמה ברכב מצרי שבא להילחם מולו, והיה מוכרח לדרוס אותו כדי שלא יהרגו, ואמר לי אחר כך שהרגיש צער וכאב גדול שהיה מוכרח להרגו, ועשה זאת רק בלית ברירה. זהו הטבע היהודי שאינו מסוגל לרצוח.

אבל אומות העולם אינם כן, ויש להם תאוה טבעית לרציחה, גניבה וניאוף, וכיון שכך היא מהותם וטבעם אינם יכולים לקבל את התורה, כי התורה מחייבת את שינוי הטבע שלא יהיו מסוגלים לרצוח, לגנוב ולנאוף, ומצד שבע מצוות בני נח לא היו מוזהרים כי אם שלא לעשות מעשים כאלה, אבל התורה דורשת לשנות את הטבע, והאומות אינם מסוגלים לזה. לכן נתקנאו בישראל שהם בני אברהם יצחק ויעקב וראויים מצד טבעם לקבלת התורה, ואילו הם האומות אינם מסוגלים לזה ולא זכו להתקרב להקב"ה.

וכך גם השיב להם הקב"ה על טענתם וכמו שהובא בילקוט "סתם פיהם הקב"ה, אמר להם, הביאו לי ספר יוחסין שלכם שנאמר הבו לה' משפחות עמים כשם שבני מביאים ויטיילדו על משפחותם". והיינו כי אומות העולם שיש להם תאוה של זנות לא שייך אצלם ספר יוחסין, והם לא רצו לקבל את התורה מפני שהציווי "לא תנאף" היה נגד הטבע שלהם, ואם כך הוא הטבע שאין שליטה על התאוות – לא שייך קבלת התורה, ועליהם לתקן תחילה את טבע המידות, וכל זמן שלא שינו את הטבע הם אשמים בכך שלא זכו לקבל את התורה.

לעילוי נשמת

הרה"ג ר' חיים אריה ב"ר שאול זצ"ל
ורעייתו מרת לאה ב"ר יהודה אריה ע"ה
תנצב"ה